

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע
מתורת
הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שנה ד / גליון קכו
ערש"ק פרשת ויקהל־פקודי ה'תשס"ז

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת פרשת ויקהל פקודי, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון קכו), והוא אוצר בלום מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבאר הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי
מכון אור החסידות

אה"ק:

ת.ד. 2033 כפר חב"ד 72915

טלפון: 03-9604-832 פקס: 03-9607-370

ארה"ב:

845 Eastern Parkway, Brooklyn, NY 11213

(718) 732-9017/8

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

ברש"י מפרש ד"ויקהל משה" הי' "למחרת יום הכיפורים"; מאי טעמא לא אמרינן דמפני "זריזין מקדימין" עשה זאת משה ביום הכיפורים עצמו.
(ע"פ לקוטי שיחות חלק ו עמ' 210 ואילך)

יינה של תורה

ביאור החילוקים בין תרומת האדנים ונדבת המשכן המובאים בפרשתנו; עבודת האדם באופן שמביא את עניו הגשמיים להיות משכן ומקדש לה', וההכנה לזה ע"י הנדבות.
(ע"פ לקוטי שיחות חלק ג עמ' 930 ואילך)

חידושי סוגיות

יביא קושיות המפרשים לדחות ביאור הכס"מ במה שלא התיירו שבות בבדיקת העזרה; יסיק דהוא מגדר כבוד הבית, ולזה לא שייך כאן ההיתר ד"אין שבות במקדש"; עוד יבאר דדין כבוד הבית הוא ממצות בניינו, ובדבר שהוא מבנין הבית עצמו לא נאמרו דינים הבאים מקדושתו.
(ע"פ לקוטי שיחות חלק כא עמ' 238 ואילך)

הוספה – דרבי החסידות

אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש בענין המעלה המיוחדת שבעבודת הרבים.
(אגרות קודש חלק ח עמ' תקא)

מקרא אני דורש

”ויקהל” – למחרת יוה”כ דוקא

ברש”י מפרש ד”ויקהל משה” הי’ “למחרת יום הכיפורים”; מאי טעמא לא אמרינן דמפני “זריזין מקדימין” עשה זאת משה ביום הכיפורים עצמו

א. בריש פרשתנו: “ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אלהם אלה הדברים אשר צוה ה’ לעשות אתם” – רציווה אותם בהקהלה זו על השבת ועל מלאכת המשכן.

ורש”י מעתיק בפירושו התיבות “ויקהל משה”, ומפרש: “למחרת יום הכפורים, כשירד מן ההר”.

ובמפרשים הסבירו את טעמו של רש”י לפרש כן: “פירש דהי’ זה מיד למחרת יום הכפורים, דאין סברא לומר שיהי’ משה מעכב את המצוה שציווה הקב”ה לעשות את המשכן, כי זריזים מקדימין למצוה באותו יום, כל שכן שאין לאחר איזה ימים, לכך אמר שהי’ למחרת יום הכפורים ברדתו מן ההר” (לשון הגור ארי’ כאן. וכן הוא ברא”ם, ועוד).

ולכאורה קשה: אם מטעם זה של ‘זריזין מקדימין למצוות’, למה לא נפרש שמשה הקהיל את בני ישראל ביום הכפורים עצמו, מיד לאחר שירד מן ההר! ?

ב. ויש לומר:

מלשון התורה “ויקהל משה”, מובן שמשה עשה פעולה מיוחדת של הקהלת העם לשמוע

לקראת שבת

את דבריו. ואם נאמר שהי' זה ביום הכפורים עצמו – הרי משה לא הי' צריך לעשות כל פעולה מיוחדת, שהרי מובן מעצמו שירידת משה מהר סיני עם הלוחות בידיו, גרמה לכך שכל היהודים ייאספו אליו מעצמם לראות ולשמוע מה שהביא משה עמו מההר.

ומכך שהתורה מספרת על פעולה מיוחדת של הקהלת העם, מובן שלא הי' זה ביום הכפורים עצמו, אלא רק למחרתו.

ג. אך עדיין צריך ביאור בעצם העניין:

מדוע באמת משה לא הקהיל את העם מיד עם ירידתו – אלא המתין עם הציווי של עשיית המשכן עד למחרת?

ויש לומר, שביום הכפורים עצמו, יום הבאת הלוחות האחרונות, הי' משה עסוק אך ורק בענין המיוחד של הלוחות, לימוד התורה. מרוב עיסוק בענין המיוחד של לימוד התורה, לא הי' זמן מתאים כדי 'לרדת' מהלימוד ולעסוק במצוה המעשית של הקמת המשכן. ולכן עשה זאת משה רק למחרת.

ומכאן יש ללמוד הוראה בעבודת ה':

יש שכל השתדלותם היא בעשיית העולם ל"משכן ומקדש" עבור הקב"ה; וצריכים לידע, שככל שתהי' נעלית עבודה זו, הרי אין ביכולתה להחליף את מעלת לימוד התורה, שגדולה מכל המצוות.

ולכן באותם עתים שקובעים ללימוד התורה, צריך להיות מיוחד עם הדבר הנלמד, מסור ונתון לתורה, באופן שלא תהי' שייכות עם ענינים אחרים, אפילו עם ענינים של עשיית המשכן, וכשהלכה: "אין מבטלין תינוקות של בית רבן לבנין בית המקדש" (שבת קיט, ב).

ויש לומר שזהו גם הרמז בזה שממשיך מיד ומצווה על שמירת השבת, ופירש רש"י: "הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה את השבת" – כי "שבת" שייך לתורה, וכידוע שלכן לכולי עלמא בשבת ניתנה תורה (שבת פו, ב).

אבל לאידך גיסא, אי אפשר להסתפק בלימוד התורה לבדו; ומיד כשמגיע "למחרת יום הכפורים", לאחר הלימוד, צריכים להשתדל בעשיית העולם לדירה לקב"ה, כי "כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו" (יבמות קט, ב. וראה לקוטי תורה ויקרא ה, א), וצריך להיות תורה וגמילות חסדים יחד.

ד. ובפנימיות הענינים יש לפרש את הדגשת רש"י "למחרת יום הכפורים, כשריד מן ההר":

ביום הכפורים מודגשת ביותר אחדותם של ישראל, שהרי זהו יום שימת אהבה ורעות,

לקראת שבת

ט

יום עזיבת קנאה ותחרות" (נוסח פיוט מוסף יום הכפורים, אחרי "סדר עבודה"), היינו, שכל ישראל נעשים "אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם".

והחידוש של "ויקהל משה" הוא – שאחדות זו נמשכת גם "למחרת יום הכפורים":

האחדות של יום הכפורים אין בה חידוש כל כך, כיון שביום הכפורים נמצאים בני ישראל במעמד ומצב הכי נעלה, דומים למלאכי השרת, ומובדלים מעניני העולם כאכילה ושתיה וכו';

אמנם תכלית הכוונה היא – שאחדות זו תומשך גם "למחרת יום הכפורים", על כל השנה כולה, היינו, שגם לאחר הירידה לעולם, "כשירד מן ההר" (הר סיני שבו ניתנה תורה), לעסוק בעניני העולם, משא ומתן וכו' – תהי' אחדותם של ישראל ("ויקהל משה"), ועד לאחדות שתבוא לידי ביטוי גם בממונם של ישראל – נדבת המשכן, שעל ידי זה פועלים בני ישראל להמשיך ולגלות אחדותו של הקב"ה בכל העולם.

יינה של תורה

ה'נדבות' וה'משכן' בעבודת האדם את ה'

ביאור החילוקים בין תרומת האדנים ונדבת המשכן המובאים בפרשתנו; עבודת האדם באופן שמביא את עניניו הגשמיים להיות משכן ומקדש לה', וההכנה לזה ע"י הנדבות

א. בפרשתנו מספרת התורה אודות נדבת המשכן, אותה הביאו כל בני ישראל – אנשים, נשים וטף (ראה אדר"נ רפ"א).

ויש לבאר הטעם הפנימי לכך שבתרומה זו נשתתפו כל בני" – דלא כבתרומה דמחצית השקל (עבור האדנים), שנשתתפו בה רק האנשים, ומבני כ' ומעלה – ע"פ מה דאיתא בשל"ה (חלק תושב"כ פ' ויקהל ופקודי (שלד, ב)) דעשיית המשכן היתה כפרה על חטא העגל. וכיון שחטא העגל, חטא עבודה זרה, הוא חטא כללי הפוגע בכללות הקשר בין ישראל לקב"ה, והוא חטא הפוגע בכללות הציבור, גם בטף (ע"ד שמצינו בעיר הנדחת שגם הטף שבה נהרגים) – לכן, נדבת המשכן (שהי' כפרה ע"כ) באה ג"כ מכל הציבור, כולל נשים וטף.

אמנם, בירושלמי שקלים (פ"ב ה"ג) איתא, שגם התרומה דמחצית השקל היתה כפרה על חטא העגל, ואעפ"כ, היתה רק ע"י האנשים, ומבני עשרים ומעלה. ועפ"ז צריך לומר, דבתיקון על חטא העגל היו ב' חלקים – האחד נעשה ע"י גדולים מבני עשרים וכו', והשני נעשה ע"י עבודת כל בני"י.

לקראת שבת

יא

ב. ויובן בהקדים המבואר בתורת החסידות בענין 'עבודה זרה', דישנו גם באופן דדקות דדקות:

דהנה, עבודה זרה הוא לאו דווקא במי שכופר ממש ח"ו, אלא אף המחשיב שישנם כחות בנוסף להקב"ה (אשר ממשיכים השפעות וכו'), גם זה הוא בגדר עבודה זרה (ראה הל' ע"ז להרמב"ם בתחילתו).

וי"ל בפנימיות העינים, אשר באופן דק יותר, גם מי שמחשיב שישנה עוד מציאות מבלעדו ית', הוא ענין של 'עבודה זרה'. והיינו, דאף שמאמין שהקב"ה הוא הבעה"ב על העולם, מ"מ, מחשיב הוא את מציאות העולם כמציאות חשובה בפני עצמה – דחשיבותו של העולם אצלו היא בכך שהוא עולם; ולא כהאמת, שכל מציאות העולם היא רק לשם שמים, לשם הקב"ה.

ושלילת ענין זה דעבודה זרה הוא ע"י האמונה המוחלטת באחדותו ית' – דאין דבר אשר הוא מציאות בפני עצמו, אלא את מציאות העולם גופא ברא הקב"ה בכדי שיוכלו לעבדו על-ידו, וכל חשיבותו דהעולם היא רק בכך שמיועד לשרת את הקב"ה. וכשהאמונה דהאדם היא באופן כזה, אזי עבודתו היא באופן ד"כל מעשיך לשם שמים" (אבות פ"ב מ"ב) – דכל עשיותיו ופעולותיו בהעולם הם בכדי לשרת את קונו.

ג. אמנם, אופן עבודה זה ד"כל מעשיך לשם שמים" אינו שולל הענין דעבודה זרה בתכלית השלימות. דהרי גם כשאומרים שמציאות העולם היא רק בכדי לעבוד את הקב"ה, הרי לאחרי הכל ישנה כאן עדיין מציאות, טפלה אמנם, אך מציאות של עולם הנפרד מה', אלא שמציאות זו מיועדת לשרתו וזהו כל ענינה.

תכלית השלימות דאחדות ה' (ושלילת עבודה זרה) היא, כשעבודתו את ה' היא באופן של "בכל דרכיך דעהו" (משלי ג, ו) – בכל דבר גשמי ועל כל צעד ושעל רואה איך שהדבר 'מגלה' את הקב"ה. כלומר, לא רק שמתמש בהגשמי "לשם שמים" – שמתמש בזה כאמצעי לקיום התומ"צ, אלא הוא רואה את הדבר הגשמי עצמו גופא כחלק מגילוי ית' בעולם.

נדוגמא לב' סוגי עבודות הנ"ל: באכילה לשם שמים ישנם ב' אופנים, (א) כשאכילת האדם היא בכדי שיוכל לקיים התומ"צ, דזהו אופן העבודה (הא') ד"כל מעשיך לשם שמים" – דמעשיו ואכילתו היא לשם שמים. (ב) אופן יותר נעלה באכילה לש"ש – כאשר האכילה היא (לא רק לשם מצוה, אלא היא גופא) מצוה, וכמו האכילה לשם מצות עונג שבת וכדו'.

ד. והנה, עבודה זו דישאל, היא היא ענין המשכן. וכמארז"ל (אלשיך עה"פ ועוד) עה"פ (תרומה כה, ה) "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" – "בתוכו (לי' יחיד) לא נאמר אלא בתוכם (לי' רבים)", דזה קאי על ה"ושכנתי" שבתוך כל אחד ואחד מישראל. דע"י שהאדם עושה 'מקדש' מעניני הרשות שלו ומשתמש בהם "לשם שמים" (או אף יתירה מזו) – "בכל דרכיך דעהו", כאופן הב' הנ"ל), עי"ז זוכה האדם שישכון בו אור ה'.

לקראת שבת

ובזה יובן מה שהמשכן הי' כפרה על חטא העגל (עבודה זרה) – דכיון והענין דע"ז הוא ההיפך מאחדות ה' (שמחשיב את העולם למציאות בפני עצמו, כנ"ל), הנה התיקון הכי מתאים לזה, הוא ע"י גילוי אחדותו ית' באופן הכי נעלה. וזהו ענין המשכן – מה שהאדם עובד עבודתו באופן ד"כל מעשיך . . לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו", דזה בא בסיבת האמונה המוחלטת באחדותו ית' – דאין כל מציאות חוץ ממציאותו ית'.

ה. והנה, מכיון שעבודה זו (דעשיית המשכן) עבודה גדולה היא עד מאוד, לכן דרושה קודם לכן הכנה רבתי – למען אשר יוכל לשכון אור ה' בהאדם.

ולשם הכנה זו הי' ענין התרומות הנ"ל: דכיון והמדובר על השכנת שכינתו ית' בנפש האדם (ע"י העבודה לעשות מעניניו משכן לה', כנ"ל) דרושים שני תנאים להכנת הכוחות לשם כך: (א) היות בשלימות עבודת המשכן היא שעצמותו ית' ישכון בעולם למטה (בעצמיות האדם) צריך האדם להכין את עצמו מצד עצם נפשו [דהיינו, עצם נקודת היהדות בה שוים כל ישראל], שתהי' בהתעוררות ובגילוי כדי שהאדם (בעצמיות נשמתו) יהי' מוכן לקבלת השכינה. (ב) על מנת שההכנה והזיכוך של הכוחות יהיו בשלימות, צריך שכל כוחותיו יהיו בגילוי. דאם ישנו כח מסוים אצלו שאינו בגילוי, לא יוכל לזככו כראוי ויחסר בשלימות ההכנה.

ולזה, בתרומה דמחצית השקל עבור האדנים, הנה (א) היו כולם שוים בסכום התרומה (מחצית השקל), ללא כל חילוק בין עשיר ועני וכו' – דזה מורה על עצם הנשמה (שבה כולם שוים). (ב) התרומה היתה מבני עשרים ומעלה דוקא, דאזי כוחותיהם הם בשלימות הגילוי (עד שיכולים לצאת בצבא וכו').

ועי"ז דשישים ריבוא (גדולים) מישראל, שהם כללות עם ישראל, עשו הכנה זו – הנה לאחר מכן, בנדבות המשכן, יכלו כבר כולם (כולל נשים וטף) לתרום, ואף "כפי אשר ידבנו לבו" (ללא הגבלת סכום התרומה) – דכל אחד לפי דרגתו הי' באפשרותו להשכין את אור שכינתו ית' בעניניו הגשמיים.

חידושי סוגיות

דין בדיקת העזרה בשבת

יביא קושיות המפרשים לדחות ביאור הכס"מ במה שלא התירו שבות בבדיקת העזרה; יסיק דהוא מגדר כבוד הבית, ולזה לא שייך כאן ההיתר ד"אין שבות במקדש"; עוד יבאר דדין כבוד הבית הוא ממצות בניינו, ובדבר שהוא מבנין הבית עצמו לא נאמרו דינים הבאים מקדושתו

א.

יביא דברי הרמב"ם דלא התירו שבות בבדיקה, ויקשה דמצינו להתיר שבות בכה"ג

בסוף הלכות בית הבחירה (פ"ח) האריך הרמב"ם לתאר סדר שמירת המקדש, ובהמשך לזה (הי"א) כתב עוד, דבכל יום "בשחר קודם שיעלה עמוד השחר סמוך לו" היו הכהנים בודקים את העזרה ו"שתי אבוקות של אור בידם". ולאח"ז הוסיף בהלכה בפני עצמה (הי"ב): כסדר הזה עושין בכל לילה ולילה חוץ מלילי שבת שאין בידם אור, אלא בודקים בנרות הדלוקין שם מערב שבת.

והקשו המפרשים (כסף משנה כאן. תויו"ט לתמיד פ"א מ"ג. ועוד¹), דהא קיי"ל ד"אין שבות במקדש",

אנציקלופדיי תלמודית כרך א' ערך "אין שבות במקדש". וש"נ.

1) וראה בזה (ובהבא לקמן) – שד"ח כללים מערכת האל"ף כלל רפג. פאת השדה שם כלל יז.

לקראת שבת

כמו שפסק הרמב"ם עצמו בכמה מקומות (הל' שבת פכ"א הכ"ז. הל' עבודת יוהכ"פ פ"ב ה"ד. הל' ק"פ פ"א הט"ז. ועוד), וא"כ הוא תימה גדולה, מה שכ' כאן שבליילי שבת לא הי' אור בידם, הא טלטול נרות בשבת אסור רק מטעם שבות, כמו שפסק כבר בהל' שבת (פכ"ה ה"י), ומ"ט הוצרכו לשנות סדר הבדיקה בליילי שבת מכל לילה לילך בשתי אבוקות אור בידם.

ובכסף משנה תי', ד"שאני הכא דאפשר בנרות הדלוקים מערב שבת", היינו דבמקום שאפשר בענין אחר ולא יעבור על שבות, לא התירו אף במקדש, וכיון שבנדוד"ד אפשר בלא שבות בנרות הדלוקים מערב שבת, לא התירו לטלטל נרות.

אמנם, כבר הקשו בזה המפרשים (ראה מ"מ כאן. ועוד), דזה אינו למה שפסק הרמב"ם (הל' עבודת יוהכ"פ שם) שאם "הי' כהן גדול זקן או חולה מלבנין עששיות של ברזל באש מבערב ומטילין אותן למחר במים כדי להפיג צינתן שאין שבות במקדש", והתם אפשר בדרך אחר כמו שכתב שם הרמב"ם בעצמו – "או מערבין מים חמים במי המקוה כדי שתפיג צינתן", שאין בזה שבות. חזינן דליכא איסור שבות במקדש אף בדאפשר בלא שבות².

ועוד ראוי' דלהרמב"ם ליכא שבות אף בדאפשר, מהא דפסק בהל' עבודת יוהכ"פ (פ"א ה"ח) גבי הא דאסור לכהן גדול לישן ביוהכ"פ – "בקש להתנמנם, פרחי לוי' מכין לפניו באצבע צרדה", דהתם ג"כ הוא איסור שבות, כמו שפסק בהל' שבת (פכ"ג ה"ה ובכסף משנה שם), והתירו לעבור על האיסור אף שודאי אפשר גם בענין אחר.

ב.

יקדים דליכא לחלק אם הוא דבר קבוע או לאו, ויוסיף להקשות בדברי הרמב"ם

לכאורה הי' אפשר לחלק ולומר, דרק במקום שהוא בדרך עראי התירו שבות אף בדאפשר בענין אחר; ובמילא דהתם לא דמי לנדוד"ד, כיון שבב' ההלכות הנ"ל מיירי בדבר שאינו בדרך הרגיל, "הי' כ"ג זקן או חולה" ו"בקש להתנמנם", מיהו בנדוד"ד דהוא דבר התלוי בזמן והוי דרך קבע בכל שבוע, לא רצו לקבוע תמידים כסדרן להתיר איסור שבות כל שבת, דכיון דאפשר בענין אחר, אי אפשר להיות נקבע מתחילה לעבור על שבות.

אבל אינו, דמצינו אף בדבר שהוא קבוע דהתירו שבות במקדש בדאפשר בענין אחר. והוא בדין קרבן פסח בע"פ שחל בשבת, דמפשיטין עור הבהמה על המקלות כדרך שהוא עושה בחול (ראה רמב"ם הל' ק"פ פ"א הי"ד וט"ז³), אע"פ שאף בזה ודאי אפשר בענין אחר. ודוחק

הדורשים כלים רבים וכו', יש חשש שמא מרוב הפרטים ישכחו הכהנים פרט א' וכו', ולפיכך הותרה שבות זו. ולכאורה דוחק הוא.

(3) וראה מעשי למלך על הרמב"ם כאן. ועוד.

(2) יש אומרים (הובאו בשד"ח ואנציקלופדי' תלמודית שם) דהתם שאני משום דהטלת המים וכו' הוא טורח גדול, ולכך לא מקרי אפשר באופן אחר. ועוד יש לומר, דכיון שתלוי בהכנת מים רבים

לקראת שבת

טו

לומר דשאני התם דאינו בכל שנה, רק כשחל בשבת, דהא מ"מ הוא דבר התלוי בזמן וקבוע מתחילתו, היינו ששנים אלו קבעום מתחילה להתיר בהם שבות.

והנראה בזה, בהקדם עוד מה שיש להקשות בכללות ב' ההלכות הנ"ל גבי בדיקת העזרה, דהנה, בפרק זה עסקינן בדיני שמירת בית הבחירה, דזהו תוכן כל הלכות הקודמות לזה מריש הפרק, ועפ"ז ייפלא מה שהכניס לכאן הרמב"ם דינים אלו דלא שייכי כלל לשמירת המקדש, רק הוו הכנות שעושין הכהנים לעבודת המקדש עצמה. ולכאורה מקומם אינו בהלכות בית הבחירה, אלא בהלכות דמיירי בעבודת המקדש בכל יום – הלכות תמידין ומוספין (ואכן, התם (רפ"ו) הביאם הרמב"ם בקיצור).

ותו, יש לדייק במה שהרמב"ם הפרידם בב' הלכות, דלכאורה ענין אחד הוא, ובהלכה הב' רק בא לתאר כיצד הוא סדר זה עצמו (ובלשונו – "כסדר הזה") ביום השבת, וא"כ לזה אינו נצרך לחלקו בהלכה חדשה, רק הי' לו לסיים ההלכה הראשונה בהא דביום השבת נשתנה בפרט אחד, מה שאין נרות בידם. וכבר מצינו בפוסקים לדייק בחלוקת ההלכות בספר הרמב"ם ובנוגע לדינא כו' (ראה לדוגמא – הל' ת"ת לאדה"ז פ"א קו"א סק"א ג, א [נתרו, א]). וברמב"ם הוצאת פרנקל (ירושלים, תשל"ה) תוקן פיסוק ההל' ברמב"ם בכ"מ – ראה הקדמת המו"ל לס' זמנים 12, ב).

ג.

יבאר דינים אלו הוו מכבוד מקדש ולא מעבודתו, ובוה לא שייך היתר שבות

ולזה יש לומר, דגדר חדש איכא כאן, ובהקדם מה שביאר הרמב"ם בריש פירקין, דדין שמירת המקדש אינו מפחד אויבים וכו', אלא הוא מחמת כבוד המקדש, ד"אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין". והמובן מזה, דכל פרטי ההלכות שכתב בפרק זה הוו משום כבוד המקדש. ועפ"ז יש לומר, דאף חיוב בדיקת העזרה בכל יום הוא מדיני כבוד הבית עצמו (ולא רק מגדר הקדמה לעבודת היום), ולכך הציבו הרמב"ם בפרק זה, בהמשך לדיני שמירה דהו"ג כ"כ משום כבוד.

וכבר נתבאר במקום אחר (לקו"ש ח"ג ע' 61 ואילך), דמה ששמירת הבית כבוד הוא לו, הוא בזה שאין הכהנים מסיחים דעתם מן הבית ובוה נתכבד המקדש. וכן הוא בנדו"ד גבי בדיקת העזרה, דבוה נתוסף כבוד מה שאינם מסיחים דעתם מן העזרה. ולדברינו יש להמתיק הא דנוסח הכהנים זל"ז אחר הבדיקה הי' "שלום הכל שלום", ולא לשון אחר שירמוז על היות העזרה מוכנה לעבודת היום (כמו "הכל במקומו"⁴ או "הכל כראוי" וכיו"ב), אלא משום דלשון זה סגנון של כבוד הוא.

ומעתה (שנתבאר דגדר בדיקת העזרה משום כבוד היא) – נוכל ליישב קושייתנו בהלכה האחרונה, מה דפסק הרמב"ם גבי בדיקת העזרה בשבת, "שאינ בידם אור אלא בודקין בנרות

(4) ראה פירוש הרע"ב לתמיד שם. פירוש הרא"ש שם (תמיד כח, סע"א). ועוד.

לקראת שבת

הדלוקין שם מערב שבת". דהנה, גבי חנוכה איתא בגמרא (שבת כא, ב), דהנס הי' במה ש"טמאו כל השמנים שבהיכל כו' בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהי' מונח בחותמו של כהן גדול, ולא הי' בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים". וכבר הקשו בזה המפרשים⁵ דלמ"ד "טומאה הותרה בציבור" (פסחים עז, א. וש"ג) הוי ניסא למגנא, ולא הוצרכו לנס זה שימצאו פך טהור, אחר שבעבודת ציבור שבמקדש אין הטומאה מעכבת כלל (והותר לגמרי). וביאר ע"ז בפני יהושע (שבת שם), דאף שמן הדין הי' מותר אף בשמן טמא, מ"מ בזה הראה המקום חיבתן של ישראל, שתתקיים המצוה בהידורה, ולא יזדקקו ל"היתר" דציבור, דזה אינו יאה במקום של חיבה.

פירוש, דאף שמגדר עבודה שבמקדש ליכא שום עיכובא בזה, אבל מחמת הידור ושלימות עדיפא הדלקה בטוהרה. ומעין זה יש לבאר בנדו"ד, דכאם היינו אומרים שחיוב בדיקת העזרה הוא מגדר עבודה שבמקדש לבד, שוב לא מעכב כלום מה דאיכא בזה שבות, דמדיני עבודה שבמקדש "אין שבות במקדש", והוי מותר לכתחילה (כמ"ש הרמב"ם (הל' קרבן פסח שם הט"ז)). אמנם, כיון שהגדיר הרמב"ם ז"ל, דהוא מגדר כבוד והידור מקדש (שלכן קבעה להלכה זו בפרקין וכן"ל), אזי בדבר שהוא של כבוד אינו יאה ומהודר להיות נעשה על ידי "היתר" ד"אין שבות במקדש", ולזה קבעוהו לכל שבת להיות בלא שום "היתר" מיוחד (וכשם שבדין יראה מן המקדש אמרו ד"לא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שצוה על יראתו" (יבמות ו, א)⁶, עד"ז הוא לענין כבודו).

ולדרך זו מיושב שפיר מה שקבע הרמב"ם לדבר זה בהלכה בפני עצמה, וגם שייכותה להלכות בית הבחירה (דיני הבית), ולא להלכות תמידין ומוספין – כיון שבהלכה זו נתחדש לנו דבר גדול בענין כבוד המקדש, דלא זו בלבד שבדקוהו בכל יום (הי"א), שהוא בעצמו הידור בכבוד הבית מה שאין מסיחים דעתם ממנו וכן"ל, אף גם זאת (הי"ב) שהבדיקה עצמה, כיון שהיתה משום כבוד והידור, לא השתמשו ע"ז בשום "היתר". ומטעם זה סיים הרמב"ם פ"ח דהלכות ביהב"ח (דבכללו מיירי דיני כבוד המקדש, כנ"ל) בדבר זה דוקא, כי בזה הוסיף ללמדך גדר כבוד שבמקדש כמה היא, ולחדש עד היכן הדברים מגיעים – שצריך לכבדה באופן הכי נעלה, הנהגה דהידור מן ההידור.

ד.

יוסיף עוד רביון שהוא כבוד הוי דין בבנין הבית עצמו, ובוה לא חל ההיתר דשבות

עוד יש לומר בכל זה בדרך אחר, בהקדם מה שמצינו להקשות בדיני מלאכה בשבת במקדש, דלכאורה סתירה גדולה יש בזה, דמחד עבודת התמידין והמוספין (ושאר קרבנות

(6) וראה לקוטי שיחות שם ע' 62 הערה 47.

(5) ראה בכ"ז אנציקלופדי' תלמודית כרך טז ערך חנוכה ע' רמדרמה. וש"נ.

לקראת שבת

ז

הצבור שזמנם קבוע), הנה לא רק שהם דוחים את השבת, אלא הוא מצוה וחיוב⁷, ומאידך גיסא, בדין בנין המקדש פסקו (יבמות ו, א. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א הי"ב (כנוגע ליו"ט, וכ"ש שבת)), ד"אין בנין בית המקדש דוחה שבת", וכדילפינן במכילתא דריש פרשתנו⁸ מהא דהקדים משה איסור שבת לציווי מלאכת המשכן.

אמנם על פי האמת לא ייפלא, דרק לאחר שבאה לכאן קדושת מקדש שפיר חלים כל דיני קדושתו, ולענין עבודה פרטית שבמקדש (אחר שנבנה ועומד על תילו) אמרינן דנדחית שבת מפניו, דמצד קדושת הבית, חל גדר של קדושה על כל מלאכה הנעשית בי⁹, ולא קרינא בי' "חילול שבת" (ולא אסרה תורה אלא מלאכה של חולין בשבת). אבל במקום שאנו דנים על בניית המקדש עצמה, היינו שרצוננו להביא לכאן קדושתו, והוא מקודם שחלה קדושתו, הנה בזה עדיין לא חלו הדינים הבאים מקדושתו, ומלאכה זו חולין היא, ולכך לא התירו להחיל קדושת המקדש במעשה זה של חילול שבת.

[וגם בזה הוא על דרך מה שמצינו עוד במפרשים (גליוני הש"ס (להר"י ענגל) לשבת כא, ב¹⁰) לענין הקושיא הנ"ל בניסא דחנוכה, דהתם הוצרכו לחנך את המקדש אחר שטימאוה; ובוזה לא אמרינן "טומאה הותרה בציבור"].

ה.

יבאר דבנין המקדש עיקרו הנפעל, ועפ"ז יבאר דשמירת המקדש הוא דין בבנינו

והנה, לענין דין שמירת המקדש, כבר נתבאר במקום אחר (לקו"ש ח"ג ע' 58 ואילך. ח"ח ע' 464) שמה שהכניסו הרמב"ם בהלכות בית הבחירה דמירי במידות הבנין וצורתו (ועד"ז הוא בש"ס, דדיני שמירת המקדש הובאו גם במס' מידות), הוא לפי ששמירת המקדש הוי מגדר מצוות הבני' דבית המקדש. והטעם לזה, ע"פ מה שהאריך בצפנת פענח (מהד"ג, ב. עז, א. עה"ת פרשתנו ע' קסה-קסו), דגדר חיוב בנין הבית אינו הפעולה והעשי' דהבני' עצמה, אלא המצוה בזה הוא הנפעל והתוצאה שיהי' "בית לה" (ורק שזה נעשה ע"י פעולת הבני' עצמה), ועפ"ז מובן דאף שמירת וכבוד המקדש הוא ממצות בנינו, דהא גם בזה נפעל בו שיהי' "בית לה", היינו מקום של כבוד הראוי לה'.

וע"פ היסוד דלעיל, שלא הותרה מלאכה בשבת אלא בעבודת המקדש ולא בבנינה, נוכל ללמוד אף לנדו"ד גבי היתר שבות במקדש מתקנת חכמים, דמה שהתירוהו חכמים הוא רק בעבודה או מלאכה הנעשית בהמקדש, משא"כ באלו העשיות שהם מגדר בניית המקדש

(7) ראה רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ד ה"ט. (9) להעיר מאיסור הבאת חולין לעזרה (ראה אנציקלופדי' תלמודית כרך טו ע' חולין שנשחטו בעזרה ס"ד, וש"ג). (8) וראה גם רש"י ורמב"ן ריש פרשתנו. (10) וראה אנציקלופדי' תלמודית שבערה 5.

לקראת שבת

(שבזה שפיר נכלל כיבודו, כנ"ל), דבהו מיירי בהלכות בית הבחירה, הנה אף בדיני חכמים (ד"כל דתקון מעין דאורייתא תיקון" (פסחים ל, ב)) איכא להחילוק הנ"ל דדיני דאורייתא, ולא אמרו להתיר שבות מחמת קדושת המקדש בדבר שהוא הוא המחיל בעצמו קדושת המקדש וכבודו.

ונמצינו למדים עוד, דהן בתחילת הלכות ביהב"ח והן בסופם הוגדר לנו מן הרמב"ם חידוש הנ"ל, דמצות בנין הוא על הנפעל ולא על הפעולה. דהא בתחילת ההלכות הדגיש הרמב"ם הא דמחוייבים "לעשות בית לה'", דבדווקא נקט בלשון זו (ולא "לבנות בית לה'"), לומר שאין החיוב במעשה הבני', רק במה שעיי"ז נעשה ונוצר בית לה' (כמו שדייק בזה בצפ"ע"נ שם). וכ"ה בסיום ההלכות, דבמה שאמרינן שליכא היתר ד"אין שבות במקדש", נתחדש לנו שכבוד הוא מדיני בנין הבית, כיון שמצות הבנין הוא בהנפעל ולא בהפעולה.

דרכי החסידות

אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ
מלויבאוויטש נ"ע בענייני עבודת השי"ת

עבודת הרבים (ב)

"תכלית ועיקר הכל הוא להשפיע מרוחו הטוב בעבודה
ותקון המדות ואהבת ישראל גם לזולתו"

הלמדן שבחר להיות מלמד דרדקי

המלמד ר' יוסף הלל מדרויע הי' מחונך ומודרך מאת זקני החסידים בדרויע אשר קבלו את
חנוכם והדרכתם מאת חסידי הוד כ"ק אדמו"ר הזקן, אשר תכלית ועיקר הכל הוא להשפיע
מרוחו הטוב בעבודה ותקון המדות ואהבת ישראל גם לזולתו.

החינוך הזה וההדרכה הזאת פעלה על המחונך והמודרך יוסף הלל אשר אף כי הוא בעל
כשרון ולמדן גדול, בכל זה בחר להיות רק מלמד דרדקי – אף שהי' מתפרנס בטוב יותר אם
הי' לומד עם תלמידים גדולים – בכדי לקבוע בליבותיהם של התינוקות חיבת התורה ויראת
שמים. וזה כחמישים שנה שהוא עוסק במלמדות והעמיד גדודים גדודים תלמידים יראי-
אלקים.

את מה שיוסף הלל המלמד דרדקי נטע בלבבות הילדים כל הרוחות שבעולם לא רק שלא
יעקרו אלא אפילו לא יחלישו, וזוהי הכוונה של ירדת הנשמה בגוף לעשות את היהודים
ליהודים כמו שהשי"ת רוצה.

לקראת שבת

הרב ששינה את פני העיירה

העיירה לוצין, ללא הבט על כך שהיו בה חסידים גדולים משכילים ובעלי עבודה, רוב הבעלי בתים ובפרט ההמון היו מאד מגושמים ("פארגרעבט"), בעלי מחלוקת, בעלי רכילות, בעלי קנאה ומדות רעות, אחד הלשין את השני והי' יורד לחייו.

בשנת תרכ"ז בקשו חסידי לוצין שאשלח להם רב, שלחתי את החסיד ר' שמואל חיים המלמד מטשארני שהי' לו סמיכה מגדולי הוראה.

החסיד ר' שמואל חיים הוא מופלא במדות טובות ואוהב בריות גדול מאד ("גאר א גרויסער"), בהיותו בטשארני הוא עסק בחינוך והדרכה של האברכים החסידיים והצליח מאד.

בבואו ללוצין הייתה לו עגמת נפש גדולה, והיה טרוד מאד משפלות המצב של הבעלי בתים וההמון, אך הוא לא איבד עשתונותיו, והתמסר לעבודת החינוך וההדרכה, להסיר את הרע ולהביא אור, ובמשך של חמש-שש שנים של עבודה במסירות נפש בסבלנות גדולה ר' שמואל חיים שינה ("איבער געמאכט") את הבעלי בתים וההמון של לוצין.

עבודות המסירות נפש של הרב מלוצין והמלמד מדרויע ובני גילם, זוהי הכוונה האמיתית של ירידת הנשמה בגוף ועבודות אלו עושים את העולם מעודן ומואר ("איידל ליכטיג").

מדוע החסידים נקראים 'חסידים'?

.. כאשר שחררו את הרבי (אדמו"ר הזקן בעל התניא) ממאסרו במבצר הפעטראפאוולאווסקי, בי"ט כסלו תקנ"ט לפנות ערב, שאלוהו להיכן יביאו אותו, ויאמר שיביאוהו לבית החסיד ר' מרדכי מליעפליא. באותו בנין הייתה גם דירתו של ראש המתנגדים ר' נטע נאטקין ובמקום להביא את הרבי לדירתו של החסיד ר' מרדכי מליעפליא, הביאוהו בטעות לביתו של ר' נטע נאטקין.

אחת מהתביעות שראש המתנגדים נאטקין תבע אצל הרבי הייתה מדוע חסידים לקחו לעצמם שם נעלה כל כך: חסידים.

ענה לו הרבי, שלא החסידים עצמם לקחו את השם חסידים, חסידים בכלל לא לוקחים לבד שום דבר, כי חסידים מאמינים בהשגחה פרטית כשיטת הבעש"ט נ"ע. את השם חסידים נתנה ההשגחה העליונה לחסידים על ידי המתנגדים שלהם.

חסידים זכו לשם חסידים בגלל ששיטת החסידות היא שצריך להניח את עצמו (זיך אוועק לייגן) בשביל טובת הזולת, כמאמר הידוע "שורפן – חסיד". הגם שהוא עצמו יכול להינזק מכך ששורף את הציפריניים, אבל כאשר הוא שורף אותם הוא בטוח שהשני לא ינזק מהם, לכן אומר רש"י "חסיד עדיף מצדיק".